

większego wpływu. Drugim jest szybka odbudowa działalności, które wskutek ograniczenia mobilności mieszkańców zostały wstrzymane (lub wręcz zlikwidowane) ze względu na całkowite uzależnienie od bezpośredniego kontaktu z klientem (np. handel, usługi rzemieślnicze, udzielanie noclegów, gastronomia, transport, kultura i niektóre działalności rozrywkowe), jednak wraz z zakończeniem zagrożenia, będą one prezentowały dogodne warunki dla funkcjonowania w skali dotychczasowej lub nieznacznie ograniczonej. Trzecim jest transformacja działalności, dla których skutki epidemii spowodowały trwałe ograniczenia w rozwoju, np. poprzez utratę powiązań w ramach łańcuchów kooperacji, zmiany preferencji lub utratę siły nabywczej odbiorców, utratę rynków zagranicznych, itp. – te przypadki wiążą się także z najtrudniejszymi konsekwencjami na rynku pracy. Dla części podmiotów reprezentujących ten nurt, szansą stanie się przebranzowanie w kierunku nurtu czwartego, reprezentującego działalność, dla których skutki epidemii spowodowały pojawienie się korzystnych możliwości rozwoju (nowe produkty, nowe usługi, nowe rynki zbytu). Są to dziedziny do zagospodarowania, które będą przedmiotem gry rynkowej, której wyniki nie muszą być zależne od dotychczasowego stanu rozwoju, a więc nawet regiony dotąd słabsze mogą stać się liderami. W tej ostatniej kategorii należy zwrócić uwagę na rozwój w okresie tzw. „narodowej kwarantanny” działalności świadczonych za pomocą kanałów elektronicznych, co może skutkować pewną trwałą zmianą w ich funkcjonowaniu (np. w diagnozowaniu stanu zdrowia, świadczeniu niektórych usług edukacyjnych, dostarczaniu rozrywki, umocnieniu znaczenia handlu elektronicznego - poprzez ograniczenie dotychczasowych form tradycyjnych, a umocnienie form elektronicznych), ale także pojawienia się potrzeby rozwoju działalności eliminujących niektóre rodzaje pracy ludzi. W okresie epidemii problemowe stało się dostarczanie dóbr, gdyż praca człowieka stanowiła zagrożenie rozprzestrzeniania się zakażenia. Odpowiedzią na ten problem mogłoby się stać wykorzystanie dronów dla zaopatrzenia ludności w niezbędne towary z pominięciem czynnika ludzkiego. Jest to przykład obszaru, którego rozwój może znacząco przyspieszyć w wyniku potrzeb generowanych przez epidemię. W przyszłości wypracowana technologia mogłaby sukcesywnie zastępować dotychczasowe dostawy tradycyjne, stając się szeroko wykorzystywaną uzupełniającą formą zaopatrzenia w podstawowe potrzeby, np. żywność i lekarstwa (ale także książkę z biblioteki), zwłaszcza dla ludności o ograniczonej mobilności (osób starszych lub z niepełnosprawnościami), lub zamieszkującej obszary peryferyjne – dron pełniłby tu funkcję kuriera. Przykładem innej dziedziny, która powinna się zmienić w wyniku epidemii, to konstrukcja i materiały użyte do produkcji opakowań, które powinny być w znacznie większym stopniu podatne na szybką i skuteczną dezynfekcję.

W kontekście rozwoju lokalnego należy także zwrócić uwagę na kolejną negatywną konsekwencję COVID-19, a mianowicie osłabienie zdolności samorządów do inwestycji komunalnych wskutek pogorszenia warunków budżetowych (trudności w realizacji inwestycji komunalnych występowały już wcześniej, związane były ze wzrostem kosztów, ale epidemia z pewnością pogłębi te trudności). Ich znaczna część, zwłaszcza w zakresie prac remontowych czy modernizacyjnych o niewielkiej skali, była wykonywana przez firmy lokalne, a więc inwestycje samorządowe wspierały lokalną przedsiębiorczość i miejsca pracy. Przebieg epidemii unaoczniał bardzo duże uzależnienie nie tylko województwa, ale całego kraju, od zewnętrznych dostawców, co w okresach kryzysów (nie tylko epidemiologicznych, ale także zagrożenia terrorystycznego, klęsk żywiołowych, itp.) może powodować kłopoty z dostępnością zaopatrzenia niezbędnego dla prawidłowego funkcjonowania regionu. Doświadczenie to powinno być wykorzystane do budowy patriotyzmu konsumenckiego, czyli wykształcenia wśród konsumentów i kooperantów postaw, mających na celu preferowanie lokalnych producentów, partnerów, dostawców, bowiem wspomaga to dywersyfikację lokalnej gospodarki, która w ten sposób staje się elementem systemów bezpieczeństwa. Zasadne jest także opracowanie scenariuszy możliwości zabezpieczenia niezbędnych potrzeb na terenie województwa lub w jego bliskim sąsiedztwie – na wypadek różnych ryzyk (rozwój samorządowego systemu budowania bezpieczeństwa).

Niezależnie od konieczności odbudowy gospodarki po epidemii, niezbędne jest jej przygotowywanie do wyzwań związanych z postępowaniem technologicznym i koniecznością wdrażania rzeczywiście użytecznych rozwiązań technologicznych. Obecnie jest ona do nich słabiej przygotowana, głównie ze względu na niski poziom innowacyjności. Najważniejsze obszary wsparcia w tym zakresie gospodarki z poziomu regionu, to: współpraca i transfer wiedzy i rozwiązań ze świata nauki do gospodarki w celu poprawy jej innowacyjności, wsparcie instytucjonalne funkcjonowania podmiotów gospodarczych (otoczenie biznesu; w tym zwiększenie dostępności do tych instytucji dla podmiotów gospodarczych z mniejszych miejscowości i obszarów wiejskich), internacjonalizacja gospodarki (ekspansja zagraniczna podmiotów z terenu województwa) oraz wspomniane wcześniej wsparcie w zakresie przygotowania wykształconych i prezentujących wysoki etos pracy, kadr. Dla wszystkich tych procesów ważne są działania zmierzające do uporządkowania systemu instytucjonalnego obsługi przedsiębiorcy, aby był on bardziej czytelny i łatwiej dostępny – np. w postaci kompleksowej oferty, platformy integrującej instytucje oferujące różne produkty, usługi i generującej informacje dedykowane dla